

WOJCIECH DZIEDUSZYCKI

Z BADAŃ NAD WCZESNOŚREDNIOWIECZNYMI IMPORTAMI
CERAMICZNYMI W KRUSZWICY

Streszczenie referatu wygłoszonego na posiedzeniu naukowym
Zakładu Archeologii Wielkopolski IHKM PAN w Poznaniu
w dniu 7 V 1976 r.

Problematyka importu ceramiki na tereny ziem polskich niejednokrotnie była podnoszona w literaturze przedmiotu. Wspomnieć tu należy o pracach J. Kostrzewskiego, W. Hensla, M. Dekówny i innych autorów¹. Analizując w tym aspekcie wczesnośredniowieczną ceramikę z Kruszwicy, wydzielono szereg grup naczyń, których zarówno cechy technologiczne, jak i morfologiczne sugerowały, że bądź stanowią okazy importowane, bądź też powstały tu pod wpływem obcych impulsów. Generalnie wydzielono osiem grup tych naczyń występujących w młodszych fazach wczesnego średniowiecza (od poł. XI w. po poł. XIII w.). Większość omawianych źródeł pochodziła z terenu II podgrodzia kruszwickiego (stan. 4), tym niemniej uwzględniono tu także okazy obcej proveniencji odkryte w trakcie prac sondażowych i powierzchniowych przeprowadzonych w najbliższym zapleczu Kruszwicy. Wśród wyróżnionych grup ceramiki importowanej wymienić możemy: naczynia flaszwate, amforę korczagę, amforo-flaszę, domniemany kociołek, naczynia grafitowe, białogliniastą misę szklwioną oraz naczynia szklwione o domniemanej proveniencji zachodnioeuropejskiej. Charakteryzując cechy technologiczno-morfologiczne poszczególnych okazów poruszono także kwestię ich genezy oraz rozpatrzono ich związki chronologiczno-przestrzenne. Wydzielono tu też grupę naczyń powstałych w Kruszwicy pod wpływem obcych oddziaływań. Były to formy amforowate, zdobione rozwiniętym ornamentem plastycznym.

W dalszej części przeanalizowano zaleganie importów na terenie II podgrodzia kruszwickiego, a także kwestię ich występowania w zespołach ceramicznych innych ośrodków miejskich. Obliczono tu też szacunkowo globalną liczbę naczyń importowanych, mogących występować na tego typu obiektach co II podgrodzie kruszwickie, i stwierdzono, że może ona sięgać liczby 105 naczyń. Stwierdzono również, że obok Kruszwicy tylko ośrodek gdański posiadał tak zróżnicowaną typologicznie strukturę ceramiki importowanej. Przedstawiono tu następnie zagadnienie napływu ceramiki importowanej do Kruszwicy, jej domniemanej funkcji, a także korelacje danych archeologicznych ze źródłami pisanymi. Stwierdzono, że napływ ceramiki

¹ J. Kostrzewski, *Rola Wisty w czasach prehistorycznych Polski*, Prz. Arch., t. V: 1933-1934, z. 1, s. 62 i n.; W. Hensel, *Słowiańszczyzna wczesnośredniowieczna*, Warszawa 1965, s. 330; M. Dekówna, *Znaleziska wczesnośredniowiecznej ceramiki zachodnioeuropejskiej na Pomorzu*, APolski, t. XVIII: 1973, z. 1, s. 167 i n.

importowanej do Kruszwicy łączyć można z powiązaniem gospodarczymi Kujaw z Pomorzem, Małopolską, Mazowszem i Śląskiem. Szczególnie uwidoczniły się te kontakty w okresie rozbitcia dzielnicowego, zwłaszcza na linii Pomorze Gdańskie—Kujawy—Mazowsze—Małopolska. Przy omawianiu dróg napływu stwierdzono, iż najbardziej ekonomiczne w tym aspekcie były drogi wodne. I tak do wiodących zaliczono tu szlaki: odrzański i wiślany, z licznymi mniejszymi odnogami. Omówiono również charakter wymiany i rolę Kruszwicy w organizacji handlu dalekosiężnego w świetle analizy importów ceramicznych. W podsumowaniu podkreślono, że wśród naczyń importowanych widzimy tu wytwory pochodzące zarówno z pracowni bizantyjskich (misa szkliona), okazy związane z pracownikami bizantyjskimi i ruskimi (amfora korczaga), reprezentujące formy postantyczne (flaszowate, amforo-flasza), jak i sięgające po stare tradycje technologiczne — naczynia grafitowe. Wzięto też pod uwagę możliwość, iż jedno z naczyń nawiązuje do okazów południowych łączonych z działalnością m. in. i ludów koczowniczych (kociołek). Uchwyciono tu także proces wkraczania do zespołu rodzimych form naczyń okazów obcej proveniencji, których wytwarzanie kontynuowano następnie przez długi okres już w samej Kruszwicy. Stwierdzono, że ceramika mogła być przedmiotem wąskiej i płytkiej wymiany handlowej, nie wykluczając naturalnie możliwości jej pozaekonomicznego napływu.